

گزارش جلسات برگزار شده توسط گروه‌های علمی

فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران

گروه علمی: ارتقاء سلامت

تاریخ برگزاری جلسه: ۱۴۰۳/۰۱/۲۹

موضوع جلسه: نقش مدیریت شهری در ارتقاء سلامت شهروندان

اعضای حاضر در جلسه (حضور، مجازی):

دکتر کامران باقری لنکرانی؛ دکتر محمدحسین تقدیسی؛ دکتر حسین ملک‌افضلی اردکانی؛ دکتر علیرضا مصداقی‌نیا؛ دکتر لیلا آزادبخت؛ دکتر عبدالرحمن رستمیان؛ دکتر عباس استاد تقی‌زاده؛ دکتر رضا سعیدی؛ دکتر محمدجواد کبیر؛ دکتر عباس متولیان؛ دکتر کاظم ندافی؛ دکتر حمید الله‌وردی‌پور؛ دکتر انسیه جمشیدی؛ دکتر اسدالله رجب؛ دکتر هرمز سنایی‌نسب؛ دکتر حسام الدین ریاحی؛ دکتر محمدعلی کیانی؛ دکتر مریم خیام‌زاده؛ - مدعوین: دکتر سید ابوالفضل ذاکریان

خلاصه موضوع / موضوعات مطرح شده در جلسه:

در نخستین جلسه گروه ارتقاء سلامت در سال ۱۴۰۳، ضمن بررسی سند حمایت‌طلبی بهبود سلامت شهری، بر لزوم تغییر نگاه مدیران شهرداری‌ها در سطح کشور به حوزه سلامت شهری تاکید شد. آقای دکتر عباس استاد تقی‌زاده در معرفی سند حمایت‌طلبی بهبود سلامت شهری، ضمن تاکید بر تغییر و اصلاح دیدگاه مدیران شهری در سطح کشور و به‌طور خاص در شهرداری تهران نسبت به حوزه سلامت شهری گفت: در این حوزه باید از نگاه فیزیکی به مقوله سلامت عبور کرد و ساختارهای مناسب در جهت اجرای برنامه‌های هدفمند برای سلامت شهری هدفگذاری شود.

رشد شهرنشینی و تغییر اقلیم در کنار سایر عوامل در زمره عوامل اجتماعی سلامت محسوب می‌شوند و این در حالی است که مرکز سازمان جهانی بهداشت برای سلامت شهری، بیکاری، فقر، خشونت و برخی از عوامل دیگر را نیز جزء عوامل تعیین‌کننده سلامت شهری معرفی کرده است. این مرکز برنامه‌ریزی برای داشتن شهر سالم را مورد بررسی قرار داده که در آن بسیاری از عوامل شهری موثر بر سلامت از جمله دسترسی شهری، شبکه حمل و نقل و ... را جزء آن دسته قرار داده است. طبق آمار بانک جهانی در سال ۲۰۱۸، زاغه‌نشینی و اسکان غیررسمی از مهمترین تهدیدات سلامت شهری در کشورهای در حال توسعه خواهد بود که در ایران نیز

هم اکنون برخی از کلان‌شهرها حدود ۲۰ تا ۲۹ درصد جمعیت، مبتلا به این معضل هستند. در سال ۲۰۰۸ برای نخستین بار جمعیت شهرنشینی جهان از ۵۰ درصد عبور کرد و انتظار می‌رود در سال ۲۰۳۰ این رقم در جهان به ۶۰ درصد برسد و در ایران نیز در حال حاضر این رقم، ۷۲ درصد را نشان می‌دهد. پایش و رصد بیماری‌های واگیر و ارتقاء سلامت کودکان از جمله زمینه‌هایی است که مدیریت شهری می‌تواند به آن بپردازد. همچنین مسائل فرهنگی و جهان‌بینی شهروندان در کنار عوامل محیطی در بحث سلامت شهری حائز اهمیت است و پژوهش‌ها نیز نشان می‌دهد، قوانین شهرداری‌ها سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۷۹ تکالیف متعددی را برای شهرداری‌ها مشخص کرده است و جزئیاتی همچون سرویس‌های بهداشتی را نیز در آن لحاظ کرده است و شهرداری‌ها را مسئول سلامت شهری می‌داند اما این مهم در عمل اجرا نشده است.

برنامه بهبود سلامت شهری در ایران با ملاحظه چالش‌ها، راهبردها، مأموریت‌ها و اقدامات اجرایی در گروه ارتقاء سلامت فرهنگستان علوم پزشکی اکنون تبدیل به یک سند جامع شده است. تغییر الگوی بیماری‌ها، ضعف در توجه به شاخص‌های سلامت در بخش‌های مختلف توسعه شهری و تراکم بالای جمعیت به خصوص در سکونت‌گاه‌ها، عدم توسعه پایدار فرهنگ سلامت و دیگر عوامل از جمله چالش‌های سلامت شهری در ایران است. شهرداری‌ها باید بپذیرند که در برنامه‌ریزی‌های خود توانمندسازی شهروندان را در جهت ارتقاء سلامت خود لحاظ کنند و اقدامات مثبت انجام شده را توسعه و تداوم بخشند و در این راستا شهرداری می‌تواند در حمایت از برنامه جامع مراقبت‌های سلامت ایران نقش مهمی را ایفا کند و در این راستا می‌توان اختیارات کنونی وزارت بهداشت را در این زمینه به آموزش و پرورش و مدیریت کلان برنامه‌ریزی شهری و شهرداری‌ها واگذار کرد.

امروزه در دنیا بحث روان‌شناسی شهری مطرح شده است که در آن زیباسازی شهری و دسترسی به خدمات سلامت روان هم دیده می‌شود و باید در دستور کار مدیریت شهری قرار گیرد و در بحث مدیریت شهری علاوه بر شهرداری‌ها، وزارت کشور، وزارت بهداشت، سازمان بهزیستی و بسیاری از دیگر نهادها نیز اهمیت خواهند یافت و در حوزه‌هایی مانند سلامت روان، مشکلات بنیادی باید در سطح کلان مدیریت شود و وقتی ارتباط اجتماعی در شهرها کاهش یافته است، سلامت روان را نمی‌توان فقط با راه‌اندازی درمانگاه‌ها مدیریت کرد.

رئوس نتایج مذاکرات در جلسه:

پیشنهاد می‌شود یک مرکز جامع بهداشت شهری در پایتخت تهران به عنوان یک پیکره منسجم، این امکانات گسترده را با هم هماهنگ کند که با هم‌افزایی بهترین نتیجه حاصل شود و این الگویی برای مدیریت شهری در کشور خواهد بود.

جزایر جداگانه فعال در زمینه سلامت شهری توسط ۳ دانشگاه علوم پزشکی، شهرداری‌ها، قوه قضائیه، ارتش و دانشگاه آزاد اسلامی در پایتخت وجود دارند که ذیل مدیریت یکپارچه و جامع سلامت شهری می‌توان خدمات کمی و کیفی آنها را ارتقاء داد.

مفهوم سلامت و اجرای خدمات آن، باید مفهومی جامع‌نگر در نظر گرفته شود و در واقع سلامت همه جانبه مدنظر باشد که با آموزش مدیران تا حدی قابل تحقق است. توسعه دوره‌های کارشناسی ارشد بهداشت "MPH" در سطح گسترده در وزارت بهداشت و نهادهای دیگر مرتبط با سلامت را می‌توان تا حدی در تغییر دیدگاه موثر دانست.

شناسایی افراد توانمند بازنشسته به عنوان نیروهای داوطلب که ظرفیتی ارزشمند در ارتقای سلامت را پدید می‌آورند، مصادیقی از تغییر رویکرد شهرداری تهران است که باید در کنار نکات فوق در نظر گرفته شود. اگر تمام ظرفیت‌ها با همدیگر دیده نشوند و بخش‌هایی از راهکارهای حمایت طلبی محقق نشوند، تنها با آموزش سواد سلامت به مردم مسائل کنونی حل نخواهد شد.

باید تغییر نگاه مدیران شهری رخ دهد و در مقابل نیز وزارت بهداشت با نگاه مشارکتی از ظرفیت‌های شهرداری استفاده کند و برای تحقق این دو ایده در کنار همدیگر، باید نظامی علم محور همراه با عمل طراحی شود.